

Naš jezik

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

LIBRARY
FEB 1 1952
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

НОВА СЕРИЈА Тб.
Књ. II — Св. 7-10

БЕОГРАД 1951

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Из'новије акценгуације (I)	227
2. <i>С. Машић</i> : Белешке о језику Његошевом у Лучи и Вијенцу	238
3. <i>Србислава Ковачевић</i> : О именици доба у нашем језику	246
4. <i>Б. Милановић</i> : <i>Садржаши</i> или <i>садржавашаи</i>	256
5. <i>В. М. Миловић</i> : О неким стручним називима	265
6. <i>Ј. Радхловић</i> : <i>Дихашаи</i> и <i>дисашаи</i>	279
7. <i>Св. Марковић</i> : <i>Правоснажан</i> или <i>цравносмажан</i>	290
8. <i>В. Ђ. Јовановић</i> : <i>Омски</i> или <i>омовски</i>	294
9. <i>И. Стевовић</i> : Поводом претходног чланка	296
10. <i>Св. Предић</i> : О дефиницији <i>огледа</i>	300
11. <i>Д. Живковић</i> : О претходном чланку	304
12. <i>Б. Вајагић</i> : О неким техничким изразима	307
13. <i>П. Васић</i> : Неколико начелних речи	309
14. <i>А. Шаулић</i> : „Која смрт храни, другој не да“	311
15. Из живота речи: <i>Гл. Елезовић</i> : <i>Валаге, валаке; фалага, фалзге...</i>	313
16. Језичке поуке	327
17. Регистар речи	331

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

др Александар Белић, Глиша Елезовић, др Радомир Алексић,
др Михаило Стевановић, др Радосав Бошковић,
Бранислав Милановић и Игрутин Стевовић

Научна Ризница

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
БЕОГРАД 1951

ОМСКИ или ОМОВСКИ

Електротехнички инж. В. В. П. приметио је да се у нашим уџбеницима за физику и електротехнику употребљавају изрази *омски ошпор* и *омовски ошпор*, па је запитао Уредништво „Нашег језика“ који је од та два израза правилан. Да би допринео да се постављено питање правилно схвати, инж. В. В. П. додао је у своме писму: „По Омовом закону дефинисана је једна врста електричног отпора и тај отпор назван је *омски* односно *омовски*“, а затим је навео за тај појам француски израз „resistance ohmique“ и немачки „der Ohmsche Widerstand“^{*)}.

Изгледа нам да се у одговору који је на постављено питање дао И. Стевовић („Наш језик“, св. 1—2, 1950) пошло са погрешног становишта. Филолог И. Стевовић вели да електротехнички инжењер В. В. П. „греша кад тврди да је придев изведен од особне именице Ом“. Филолог даље објашњава инжењеру да „придев *омски* не стоји према особној именици *Ом* која значи научника, већ стоји према именици *ом* која значи јединицу мере отпора у електричном проводнику“.

Међутим у електротехници истом јединицом *ом* мере се разне врсте отпора: *омски* односно *омовски*, *ефективни*, *индуктивни*, *капацитетни*, *привидни*. Усвојени називи за њих очевидно нису одређени према јединици електричног отпора, *ому*, већ према другим њиховим својствима. Да се ограничимо само на објашњење како је дошло до назива *омски* односно *омовски ошпор*. Немачки физичар Георг Ом утврдио

^{*)} У свесци 1—2 „Нашег језика“ из 1950 године, на стр. 58, погрешно је наведено „omische Widerstand“.

је 1826 године закон, који се стога данас зове Омов закон и који гласи: Кад се у неком електричном проводнику електрична енергија претвара сва непосредно у џуловску *) топлоту (тј. сходно Џуловом закону), онда између напона V и струје I кроз проводник постоји прост однос:

$$V = RI.$$

Коефицијент сразмерности R у горњем односу сталан је и назива се *омски* односно *омовски отпор* (der Ohmsche Widerstand). Омов закон важи у потпуној строгости само за једносмерну струју, па стога многи писци овако дефинисани коефицијент сразмерности R називају и *отпор при једносмерној струји*.

Омском односно *омовском отпору* није, дакле, јединица *ом* „главна и основна карактеристика“, како вели И. Стевовић, већ му је главна и основна карактеристика да задовољава Омов закон. Према томе изгледа нам да је грађење придева *омски* односно *омовски* „условљено особитим значењем личног имена или боље рећи променом у значењу личног имена“ итд., како то лепо излаже И. Стевовић на стр. 63 поменуте свеске. На основу баш тих његових разјашњења помоћу којих долази до израза „пашићевска политика“, „владановски режим“, „џукићевски прописи“ итд. изгледа нам да би био правилан закључак да електрични отпор дефинисан по Омовом закону треба звати *омовски*, а не *омски*.

Надамо се да ово наше кратко излагање иде у прилог познатој истини према којој се правилно решење по питању назива у стручним терминологијама може донети само у сарадњи филолога са стручњацима дотичне области.

В. Ђ. Јовановић

*) Придев *џуловски* стоји према особној именици *џул* слично као придев *омовски* према особној именици *Ом*. Међутим нико не каже *џулска шойлоша*, већ се говори *џуловска шойлоша* или неправилно (?) *џулова шойлоша*.

ПОВОДОМ ПРЕТХОДНОГ ЧЛАНКА

Оно што хоће проф. В. Ђ. Јовановић то је у језику немогуће. Он тражи да један придев стоји према једном целом изразу, према *Омовом закону*. То би значење могао имати само израз „по Омовом закону“ или сл. Ми смо у свом првом одговору увидели ту потребу стручњака, да придев треба да упућује више на проналазак него на проналазача, па смо рекли да је то придев *омски* који стоји према *ому*, јер је *ом* укључен у сам проналазак. Сам придев нисмо ми први пут предложили струци. На крају првог писма које смо од В. В. П. добили признаје се да је придев *омски* у струци јако распрострањен.

Ако се у примени *Омовог* проналазак, или на који други начин, ми не знамо како, дошло и до других врста отпора (ефективног, индуктивног, капацитетног, привидног), који се исто тако мере *омом*, а друкчији су по својствима и друкчије су названи, то значи да за њих није битно то што се мере *омом*, значи да је то споредно за њих. А да *омски отпор* не значи отпор који је дефинисан по *Омовом закону*, тј. да *ом* није везан непосредно за проналазак, то нам није јасно. Како да нам буде јасно кад је дата формула $V = R I$ у којој R значи отпор којем треба дати име? А ако у струци постоји потреба да се тај отпор из критичких разлога (пошто „важи у потпуној строгости само за једносмерну струју“) назове *отпор при једносмерној струји*, примећујемо да ту ништа не помаже замењивање придева *омски* придевом *омовски*. То је јасно. Ту онда није потребан ни *омски* ни *омовски*.

Али људи из електротехничке струке кажу да се и даље ради о отпору који је везан за сам *Омов закон*, који

се дефинише по Омовом закону, и предлажу придев *омовски*¹⁾. Међутим, овај придев посредно указује на научника и уз то има једно специјално значење, а на проналазак не упућује уопште. У случају сваког проналаска постаје један нов појам, иначе не би било проналаска. Појам проналаска стоји у познатом односу према појму проналазача. У почетку, кад је проналазак тек учињен, обично се употребљавају називи са присвојним придевом од научникова имена: *Омов ошпор*, *Цулова шойлоша*, *Рилманове таблеце* и сл. и они у прво време задовољавају. Али са даљим развојем науке и применом проналаска појам проналаска се одваја од научника и постаје самосталан. Сада првобитни називи са присвојним придевом од научникова имена нису више довољни, али се условно могу и даље употребљавати ако им нема добре замене, јер они посредно упућују и на проналазак путем нашег знања о тој ствари.

Ако бисмо радили као проф. В. Ђ. Јовановић који према своме *омовски* саображава и *цуловски*²⁾, онда би се, према потреби која се скоро редовно јавља код проналазача, лако створило и *архимедовски*, и *рилмановски*, и *паскаловски* и сл. Али ови придеви много мање указују на проналаске неголи и придеви *Омов*, *Цулов*, *Архимедов*, *Рилманов* и др. Док ови последњи посредно указују на проналаске (преко проналазача) и тако могу да означе и оно што стоји према проналаску, дотле придеви на *-овски* могу упућивати само на научника, и то не директно. Они упућују првенствено на нечије присталице, управо на дела њихова, а тек преко та два појма на примарни појам, на особно име. Исп. *пашићевска полица* = политика пашићеваца, у духу политике коју је водио Пашић, слична политика оној какву су водили Пашић и пашићевци. Ми смо рекли да су овакви придеви од наших имена врло ретки и да је њихово значење веома условљено: *пашићевски*, *цукићевски*, *вуковски* стоји према *пашићевци*, *цукићевци*,

1) Они можда механички деле овај придев на *омов* + *ски*, па мисле да ту *омов* може значити *Омов закон*, а *ски* уноси присвојно значење.

2) У рукопису који смо добили стајало је *Цулова шойлоша*, па је исправљено на *цуловска шойлоша* с напоменом да је *Цулова шойлоша* неправилно. Међутим термин само није довољан, *цуловски* му не може бити замена.

вуковци. Они стоје према једном множинском значењу¹⁾, а тек преко тога према сингуларном појму особног имена. Затим, ови су придеви обично из политичког речника и они у своме значењу имају нијансу осећања из категорије фамилијарног.

Према томе, *омовски отпор* значи отпор који се добива на сличан начин како га је добио Ом у свом проналаску, сличан отпор ономе који се добива по Омовом закону.

Ми сада јасно видимо колико је опречна жеља (омовски) стручњака њиховој потреби. Они траже придев који упућује на Омов закон, а предлажу придев *омовски*. Њихово мишљење и потребе су за *омски* које ми предлажемо, а њихова жеља је за *омовски*.

На крају свога писма проф. В. Ђ. Јовановић се дотако питања сарадње људи из струке са стручњацима за језик при обради и утврђивању стручних термина. Нама се чини да он има једно неисправно мишљење о сарадњи. Он мисли да је у овом случају стручњак за језик преузео на себе сувише од посла и упућује филолога на сарадњу са електротехничарима.

Какав је наш став према изради стручних термина и какво је наше мишљење о сарадњи људи из струка са нама ми смо јасно изложили још у првим свескама Нашег језика.

У свом чланку Српскохрватски књижевни језик (Наш језик I, 1933) проф. А. Белић је нарочито нагласио да ће се Уредништво и у изради термина држати Вукових начела. Он је ту указао на онај поступак Вука Караџића када је он 1845 године на седници Друштва српске словесности омео-започети рад Друштва на изради Српске терминологије или „називословног“ речника, због тога што су термини „ковани“ противно духу српског језика. Вук је, вели проф. А. Белић, „био против тога да неко одређено тело ствара речи и прописује да се тако саграђене речи морају употребљавати“ (Н. Ј. I, 1933, стр. 7).

Вук је тада отворено рекао своје мишљење: да он мисли да чланови Друштва не знају довољно српски народни језик. Он је писао председнику Пауну Јанковићу и говорио

¹⁾ О придевима *волоски*, *овновски*, *безовски* и др. исп. Р. Skok, Pitanja savremenog književnog jezika II (1951), стр. 23—24.

на седници Друштва да његови чланови прво треба да уче српски језик, „и то како у *ријечима* тако и у *мислима*“. Затим је рекао ове значајне речи које имају и данас пуно значење: „Сви се готово списатељи наши једнако туже да у нашем језику нема ријечи за њихове мисли; али томе није толико крив језик колико су криви они што ријечи језика свога не знају, а још више што не *мисле* српски, него њемачки или латински“. (Грамм. и подем. списи III, стр. 153—154). Вук је тада писао Јанковићу: „Зато бих ја рекао да се друштво окани терминологије и свакога измишљавања новијех ријечи, већ то нека чине професори сваки у својој науци и списатељи сваки у својој потреби; па човек сам за себе ако и погријеш, није велике срамоте, а *друштву* се никакومه не допушта да може погријешити“ (на истом месту). Овим је, у принципу, одређен наш став у питању ко треба да ствара термине: у првом реду, струка гради своје термине. Тако и мора бити, јер нико боље од стручњака не може знати њихове потребе.

А кад стручњаци из једне научне гране нису сигурни да су језички исправно решили термин, они се обраћају стручњаку за језик. Тако је било и у овом случају. Ми смо писали сарађујући са људима из једне струке, одговарајући на писмо В. В. П. које смо добили. Зато ми мислимо да није на месту кад нас проф. В. Ђ. Јовановић на крају писма опомиње речима: „решење се... може донети само у сарадњи филолога са стручњацима дотичне области“. Исто се тако на почетку његовог писма види да он хоће да претстави сарадњу као дуел филолога и електротехничког инжењера. Ми друкчије схватамо сарадњу. Ми сматрамо да је потребно да нама човек из струке да што више података о појму који треба назвати овако или онако. Он треба да буде идентификован и разграничен од других појмова, а затим да су показане и све могуће његове везе и односи у којима он стоји. Тако ћемо ми видети шта стоји у стручњакову мишљењу. Затим, треба дати податке о употреби термина у стручној литератури, старијој и новијој, у стандардним уџбеницима и књигама струке. Онда ми решавамо термин са језичке стране. Дакле, људи из струке треба да траже нашу сарадњу, а не обратно. Тако је то по природи саме ствари, а не зато што смо ми на овој страни.

И. Стевовић